

RESPUBLIKA NEFT-MAŞINQAYIRMA SƏNAYESİNİN SAHƏVİ ELMI-TƏDQIQAT İNSTITUTLARINDA VƏ LAYİHƏ-KONSTRUKTOR TƏŞKİLATLARINDA MÜTƏXƏSSİSLƏRƏ KİTABXANA-İNFORMASİYA XİDMƏTİ

Azərbaycan sənaye iqtisadiyyatında neft-maşınqayırma sənayesinin xüsusi yeri vardır. Neftçixarma mərkəzi kimi Azərbaycanın erkən inkişafı nəticəsində neft maşınqayırma sənayesi sürətlə inkişaf etmiş, keçmiş sovetlər birliyində ölkənin neft-maşınqayırma özəyinə çevrilmişdir.

Keçmiş ittifaqın neftçixarma bölgələrində neft-qaz quyularının əsaslı və kiçik təmiri, eləcə də onlara xidmət üçün lazım olan avadanlıqların 70%-ə qədəri Azərbaycan neft-maşınqayırma sənayesinin müəssisələrində istehsal edilirdi. Bu müəssisələrin istehsalı olan neft maşınqayırma avadanlıqları dünyanın 35 xarici ölkəsinə ixrac edilirdi (8).

1935-ci ildə neft-mədən avadanlıq və alətləri təmir və istehsal edən müəssisələr əsasında «Azneftmaş» Ümumittifaq neft-maşınqayırma tresti təşkil edilmiş, sonrakı illərdə isə bu trest «İttifaqneftmaş» Ümumittifaq istehsalat birliyi adlandırılmışdır.

1993-cü ildə bu birlik dövlət statusu alaraq «Azneftkimyamaş» Dövlət Şirkətinə çevrilmişdir (3).

90-cı illərin ortalarında Dövlət Şirkəti kimi fəaliyyət göstərirdiyi dövrdə bu sənaye kompleksi 17 zavoddan, 4 elmi-tədqiqat və layihə institutundan, 2 mühəndis mərkəzindən ibarət olmuşdur. Həmin müəssisələr tərəfindən 81 çeşiddən və 567 tip ölçüdən artıq neft-mədən və digər avadanlıqlar istehsal edilirdi (3). Həmin dövrdə sənaye sahəsində 20 minə yaxın işçi çalışırdı (2).

XX əsrin sonunda Azərbaycan Respublikasının yenidən öz müstəqilliyini bərpa etməsi və Sovetlər Birliyinin dağılması ilə iqtisadi əlaqələrin qırılması və məhdudlaşması nəticəsində respublikanın bütün sənaye sahələrində olduğu kimi neft-maşınqayırma sənaye kompleksində də kəskin şəkildə iqtisadi böhran yaranmışdır.

Məlum olduğu kimi, neft-kimya maşınqayırma sənaye birliyinin istehsal etdiyi avadanlıqların əsas hissəsi SSRİ-nin neft regionlarına gön-

dərilirdi. Artıq bu əlaqələr kəsildikdən sonra respublikanın neft-maşınqayırma sənaye kompleksinin müəssisələri tərəfindən istehsal edilən avadanlıqlara tələbat kəskin şəkildə azaldığı üçün bu müəssisələrin istehsal fəaliyyətləri dayandırılmış və ya minimuma endirilmişdir.

Bu neft-maşınqayırma sənaye kompleksinin istehsal gücünün zəifləmiş və iqtisadi vəziyyətini ağırlaşdırmışdır. Belə bir vəziyyəti sənaye kompleksinin ən qocaman və nəhəng müəssisələrindən birinin direktoru obrazlı şəkildə çox dəqiq ifadə etmişdir: «Əski sovetin dövründə özünün istehsal potensialına görə ittifaqda, hətta onun xaricində də tanınan, ancaq bu gün istehsal sahələrində qaranquşlar yuva quran, özünün qara günlərini yaşayan zavodlardan biri Səttarxan adına zavoddur» (9).

Ümumilikdə neft-maşınqayırma sənaye kompleksinin müasir durumunu səciyyələndirən bu fakt əslində ölkənin bütün sənaye müəssisələri üçün xarakterikdir. Belə müəssisələrin köhnə texnikaya və texnologiyaya malik olması, onların yenidən qurulmasına lazım olan külli miqdarda vəsaitin çatışmamazlığı nəticəsində ildən-ilə sənaye kompleksində iqtisadi vəziyyətin ağırlaşmasına səbəb olmuşdur. Bu problemlərin həlli məqsədi ilə və ölkədə gedən iqtisadi islahatların proqramı çərçivəsində Azərbaycan Respublikası prezidentinin 22 mart 2001-ci il tarixli sərəncamı ilə «Azneftkimyamaş» Açıq Səhmdar Cəmiyyəti yaradılmış və onun müəssisələrinin özəlləşdirilməsi üçün müvafiq icra orqanlarına tapşırıq verilmişdir (4).

Neft-maşınqayırma sənaye kompleksi hazırki inkişaf mərhələsinə qədər keçdiyi 100 ildən çox tarixi dövrdə sənaye sahəsinin geniş infrastrukturunu formalaşmışdır. Burada təchizat və satış mərkəzi, səhmdar-kommersiya bankı, «Neftmaştikinti» tresti, «Maşınqayırma» firma mağazası, 320 yerlik «Maşınqayırma» istirahət evi, uşaq bağçaları, mədəniyyət evləri, klublar və s. mədəni-maarif müəssisələri fəaliyyət göstərir.

Sənaye kompleksinin malik olduğu bu infrastrukturda kitabxana-informasiya ehtiyatları xüsusi yer tutur. Belə ki, sənaye sahəsində çalışan minlərlə fəhlələrin, elmi işçilərin, mühəndis-texniklərin və geniş informasiya tələbatçılarının sorğuları əsasən müəssisə elmi-texniki kitabxanaları tərəfindən ödənilir. Ona görə də neft-maşınqayırma sənaye kompleksinin bütün istehsal müəssisələrində və elmi-tədqiqat institutlarında, layihə-konstruktor təşkilatlarının hamısında müstəqil ştatlı elmi-texniki kitabxanalar və ya az miqdarda məlumat kitabxanaları fəaliyyət göstərmişlər. Ona görə bu faktlar keçmiş zamanda qeyd edilir ki, hazırda bu kitabxanaların çoxu fəaliyyət göstərmir.

Bir çox istehsal müəssisələri işləmədiyi və ya tam gücü ilə işləmədiyi üçün onların elmi-texniki kitabxanaları da öz fəaliyyətini dayandır-

muşdır. Artıq bu sənaye sahəsində fəaliyyət göstərən kitabxanaların çoxu 10 ildən artıqdır ki, fondlarına yeni ədəbiyyat və dövrü nəşrlər almırlar. Bir faktı qeyd etmək lazımdır ki, 80-ci illərin sonu 90-cı illərin əvvəllərində neft-maşınqayırma sənayesi sahəsində 14 elmi-texniki kitabxana fəaliyyət göstərmişdir. Bu kitabxanaların ümumi sənəd fondu 326 min nüsxə olmuş, onlardan 37,7%-ini kitablar, 21,6%-ini dövrü nəşrlər və 40,7%-ini normativ-texniki sənədlər təşkil etmişdir.¹ Elmi-texniki kitabxanaların 11-i zavodlarda, 3-ü elmi-tədqiqat institutlarında və layihə-konstruktor təşkilatlarında fəaliyyət göstərmişdir.

Hazırkı məqalədə sahəvi elmi-tədqiqat institutunun və Neftqazçıxarma Maşın və Avadanlıqların Layihələşdirilməsi üzrə Xüsusi Konstruktor Bürosunun («Neftmaş XKB») elmi-texniki kitabxanalarında mütəxəssislərə kitabxana xidməti məsələləri nəzərdən keçirilir.

Məlumdur ki, hər bir sənaye sahəsinin, o cümlədən neftmaşınqayırma sənaye sahəsinin elmi əsaslarla inkişafında, sənaye müəssisələrinin ixtisaslaşdırılmasında, yeni texnologiyaların, layihə və konstruksiyaların işlənməsində, dünya standartları səviyyəsində yeni maşın və avadanlıqların işlənilib hazırlanmasında sahəvi elmi-tədqiqat institutlarının, layihə və konstruktor təşkilatlarının böyük rolu vardır.

Hazırda neft-kimya maşınqayırma sənaye kompleksində 2 elmi-tədqiqat institutu və 1 xüsusi konstruktor bürosu fəaliyyət göstərir. Bu idarələrin hər birində zəngin sənəd fonduna malik elmi-texniki kitabxana təşkil edilmişdir. Bu kitabxanalar həmin idarə və müəssisələrdə çalışan yüksək ixtisaslı elmi işçilərin və mühəndis-texnik işçilərin çoxistiqamətli informasiya tələbatlarını tam və dolğun ödəmək üçün kitabxana-informasiya xidmətinin mövcud forma və metodlarından səmərəli istifadə edirlər. Məhz səmərəli fəaliyyətin nəticəsidir ki, sənaye sahəsində mövcud olan iqtisadi böhrana baxmayaraq, bir sıra istehsal müəssisələrində ETK-lar fəaliyyətini dayandırdığı halda bu idarələrdə ETK-lar fəaliyyətlərini davam etdirirlər.

Neft-maşınqayırma sənaye sahəsində qədim tarixə və zəngin fonda malik Azərbaycan Elmi-Tədqiqat və Layihə-Konstruktor Neft-Maşınqayırma İnstitutunun (AzNMAŞI-in) kitabxanasıdır. Neft-maşınqayırma sənayesində yeni texnika və texnologiyanın, avadanlıq və cihazların işlənilib hazırlanmasında və istehsalata tətbiqində mühüm rol oynayan bu

* Məlumat ETK-nin hesabatları əsasında müəllif tərəfindən ümumiləşdirilmişdir.

elmi-tədqiqat institutu 1931-ci ildə yaradılmışdır. İnstitutun tərkibində 7 konstruktor şöbəsi, 7 tədqiqat şöbəsi və bu şöbələr nəzdində 30 laboratoriya, təcrübə bazası, sınaq meydançası və digər köməkçi şöbələr var. İnstitut neft-mədən avadanlığı yaratmaq sahəsində xeyli iş görmüş, yüzlərlə maşın, aqrepat və qurğunun (mancanaq dəzgahı, fontan armaturu, quyu təmiri üçün səyyar qaldırıcı qurğu, neftçıxarmanı intensivləşdirən nasos aqrepatı preventer, sementləmə qurğusu, pərli balta və s.) layihə və konstruksiyasını vermişdir. İnstitutun bazası əsasında «Qipromorneft», «Tatnineftmaş» (Kazan şəhəri), «Okbneftmaş» kimi elmi təşkilatlar yaranmışdır (10).

Qeyd edək ki, institutun qarşısında duran belə bir möhtəşəm vəzifənin yerinə yetirilməsi üçün orada çalışan mütəxəssislərin güclü informasiya təminatı olmalı idi. Ona görə institut yarandığı vaxtlarda onun elmi-texniki kitabxanası da təşkil edilmişdir. 70 ildən çox fəaliyyət göstərən bu ETK-nin sənaye sahəsinin və eləcə də institutun profilinə uyğun zəngin fondu formalaşmışdır. 1991-ci ildə ETK-nin 119186 nüsxə sənəd fondu olmuş, ondan 34382 nüsxəsi müxtəlif istiqamətli kitablar, soraq-məlumat ədəbiyyatı, xarici kitablar, 27675 nüsxəsi dövrü nəşrlər (ixtisas jurnalları, elmi əsərlər, respublika qəzet və jurnalları və s.), 54927 nüsxəsi normativ-texniki sənədlər (müxtəlif dövlət standartları, texniki şərtlər, sənaye kataloqları, preyskurantlar və s.) təşkil edir. 2001-ci ildə artıq kitabxananın fondu 139957 nüsxəyə çatmışdır. Son on ildə kitabxana fondunun miqdarı 10 min nüsxədən çox artmışdır. Bu artım əsasən kitabların və dövrü nəşrlərin hesabına olmuşdur.

Xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır ki, ümumiyyətlə bu artım təkcə elmi-tədqiqat institutları kitabxanaları arasında deyil, bütövlükdə sənaye sahəsinin elmi-texniki kitabxanaları arasında yeganədir. Bu da elmi-tədqiqat institutunda sənaye sahəsinin müasir problemləri istiqamətində elmi-tədqiqat işlərinin intensiv getdiyini və ona uyğun olaraq institut ETK-nin fondunun bütün çətinliklərə baxmayaraq müntəzəm şəkildə lazımı elmi ədəbiyyatla komplektləşdirildiyini göstərir. Bunu ayrı-ayrı faktlar da təsdiq edir. AzNMAŞI Rusiya, Ukrayna və Qazaxıstan müəssisələrindən sifarişlər alır. Kanada və İsveçrə firmaları ilə birlikdə yüksək texniki səviyyəli qurğular işlənilmişdir. Beynəlxalq səviyyə kimi qəbul olunmuş ABŞ-in «ANI» standartına uyğun avadanlığın mənimsənilməsinə başlanmışdır. İnstitutda qərb firmaları ilə birlikdə istismarı nəzərdə tutulan «Azəri» və «Çıraq» neft yataqlarında istifadə etmək üçün lazım olan neft-mədən avadanlığının respublika zavodlarında istehsalını mənimsəmə proqramı tərtib edilmişdir (10). İnstitutda aparılan və görülməsi, işlənməsi nəzərdə tutulan bu layihə və proq-

ramlar müəssisə elmi işçilərinin, mühəndis-texniklərin yeni elmi-texniki ədəbiyyata tələbat və sorğularını daim artırır. Ona görə də institut rəhbərliyi bütün iqtisadi çətinliklərə baxmayaraq ETK-ya lazımı ədəbiyyatı almaq üçün kifayət qədər vəsait ayırmışdır. Kitabxana fondunun yeni ədəbiyyatla müntəzəm şəkildə komplektləşdirilməsinin nəticəsidir ki, AzNMAŞI ETK-nın son on ildə əsas xidmət göstəriciləri bir o qədər də kəskin şəkildə azalmamışdır. Baxmayaraq ki, son 10 ildə institut əməkdaşlarının sayı iki dəfədən çox azalmışdır, təbii olaraq bu, oxucuların da miqdarına öz təsirini göstərmişdir. Lakin bu bütövlükdə kitabxananın digər xidmət göstəricilərinə əsaslı təsir etməmişdir. Belə ki, 1991-2000-ci illər arasında oxucuların miqdarı 1015 nəfərdən 620 nəfərə düşmüş, bu azalma mühəndis-texnik işçilərin hesabına olmuşdur. Ona müvafiq olaraq ədəbiyyat verilişi 138052 nüsxədən 74165 nüsxəyə enmişdir. Bu müəyyən qədər ədəbiyyat oxunuşu da azalma meylinin olduğunu göstərsə də, lakin oxunuş yenə də çox yüksəkdir.

1991-ci ildə institut ETK-da hər bir oxucu ildə 136 nüsxə kitab və digər materiallar almışdırsa, 2001-ci ildə onların sayı 119 nüsxə olmuşdur. Oxunuş göstəricisi azalmış olsa da bu göstərici respublika elmi-texniki kitabxanaları arasında ən yüksəyidir. Kitabxanada ədəbiyyat sərgiləri, «informasiya günləri», «ədəbiyyata açıq baxışlar» müntəzəm şəkildə keçirilmişdir. Kitabxanada keçirilmiş mövzu sərgilərindən «Sənaye müəssisələrində xalq üçün malların istehsalının genişləndirilməsi yolları», «Texniki tərəqqi uğrunda», «Neft-kimya maşınqayırma sənayesində mütərəqqi yeniliklər», «Bazar iqtisadiyyatı və neft maşınqayırma sənayesinin inkişaf istiqamətləri» və s. göstərmək olar. Şübhəsiz, kütləvi tədbirlərin rəngarəng olması və onun müntəzəm təşkili kitabxana fondunun səmərəli istifadəsinə, oxucuların yeni ədəbiyyat haqqında operativ məlumat almaşına və onların maraq dairəsinin genişlənməsinə, bütövlükdə kitabxananın əsas xidmət göstəricilərinin yüksəlməsində mühüm rol oynamışdır.

Respublika neft maşınqayırma sənaye kompleksində fəaliyyət göstərən elmi-texniki kitabxanalardan biri də Azərbaycan Maşınqayırma Texnologiya İnstitutunun nəzdindədir. Kitabxana institutla yaşıddır və sənaye sahəsində nisbətən az yaşa malik kitabxanalardan biridir. Belə ki, 60-cı illərdə respublika neft maşınqayırma sənayesində zavodların ixtisaslaşdırılması məqsədilə müvafiq idarəetmə orqanlarında plan layihəsi işlənib hazırlanır. Bu layihənin elmi əsaslı şəkildə reallaşdırılması üçün 1962-ci ildə Bakıda Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat və Layihə-Texnologiya Neft Maşınqayırma İnstitutu (VNİİPTNeftmaş) təşkil edilir (5). İnstitutun qarşısında sənayenin ixtisaslaşdırılması işini genişləndir-

mək, neft-mədən avadanlıqlarının hazırlanmasında yeni texnologiyanın tətbiqi vəzifəsi qoyulmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, həmin ildən orada çalışan elmi və mühəndis-texnik işçilərin tələbatına və institutun profilinə uyğun, əməkdaşların informasiya tələbatını və sorğularını ödəmək üçün onun elmi-texniki kitabxanası da təşkil edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası 1991-ci ildə öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra institut müstəqil olaraq Azərbaycan Maşınqayırma Texnologiya İnstitutuna çevrilmişdir. Son 10 ildə institut əməkdaşlarının sayı sənaye sahəsində baş verən iqtisadi böhran və institutun statusunun dəyişməsi, onun yenidən qurulması işin həcmimin azalması və digər səbəblərdən 3 dəfə azalmışdır, yəni 750 nəfər işçidən 250 nəfərə enmişdir.¹ Şübhəsiz, belə bir meyl institutun maddi-texniki bazasının və iqtisadi imkanlarının daha da məhdudlaşmasına dəlalət edirdi. Ona görə də institut elmi-texniki kitabxanasının da bütün sahələr üzrə fəaliyyətinin zəiflədiyini aydın görünür. Məlumdur ki, müəssisə ETK-ları mənsub olduqları idarə və müəssisələrin büdcəsi hesabına maliyyələşirlər. Ona görə də institut kitabxanasının işçisi ixtisara düşmüş və kitabxana-informasiya şöbəsinin işçisinə həvalə edilmişdir. Kitabxanaya vəsait ayrılmadığı və bir ştat vahidi kimi müstəqil fəaliyyət göstərmədiyini üçün 1992-ci ildən sonra onun fəaliyyəti haqqında da heç bir hesabat tərtib edilməmişdir. Sonuncu dəfə institut ETK-nın illik hesabatı 1991-ci ildə tərtib edilmişdir. Buradan məlum olur ki, kitabxananın fondunda 13815 nüsxə sənəd olmuş, ondan 3862 nüsxəsi kitab, 1996 nüsxəsi dövrə nəşrləri və 800 nüsxəsi normativ-texniki sənədlər olmuşdur. 2001-ci ildə kitabxanaya nəzarət edən informasiya şöbəsinin əməkdaşının məlumatına görə fondada 8080 nüsxə sənəd qalmışdır. Digər göstəricilər haqqında isə heç bir məlumat verilmir. Belə bir vəziyyət institut ETK-nın fəaliyyətinin dayandırıldığını, onun fondunda olan lazımi qiymətli ədəbiyyatın ayrı-ayrı əməkdaşlar tərəfindən istifadə edildiyini və ya mənimşənildiyini təsdiqləyir. Təəssüf ki, belə vəziyyət yeganə deyildir, sənaye sahəsinin istehsal müəssisələrinin çoxuna xarakterik olan bu hal, elmi-tədqiqat institutu və «Neftmaş» Xüsusi Konstruktor bürosunun elmi-texniki kitabxanasında da baş verməsi faktı sənaye sahəsində təkçə kitabxana-informasiya ehtiyatlarının zəifləməsinə deyil, sahəvi elmin də inkişafına öz təsirini göstərəcəkdir.

Neft maşınqayırma sənayesində yeganə olan Neft-Qazçıxarma maşın və avadanlıqların layihələşdirilməsi üzrə xüsusi konstruktor bürosu «Neftmaş» XKB-nin elmi-texniki kitabxanası da son 10 ildə inkişafı və

* Azərbaycan Maşınqayırma Texnologiya İnstitutu əməkdaşının məlumatı.

fəaliyyəti haqqında heç bir hesabat məlumatı yoxdur. Qeyd edilməlidir ki, bu kitabxana 1966-cı ildən fəaliyyətə başlamışdır. Belə ki, 60-cı illərdə respublika neft-maşınqayırma sənaye kompleksinin qarşısında neft-qazçıxarma sənayesinin inkişafı üçün lazımı texniki avadanlıqların layihələşdirilməsi və hazırlanması vəzifəsi qoyulmuşdur. Bu məqsədlə 1966-cı ildə SSRİ Kimya Neft Maşınqayırma Nazirliyinin Bakıda neft quyularının ayrılıqda istismarı üçün avadanlıqların konstruksiyalaşdırılması, tədqiqi və tətbiqi üzrə xüsusi konstruktor bürosu yaradılır («Neftmaş» XKB) (5). Həmin dövrdən də orada çalışan mühəndis-texnik və elmi işçilərin informasiya tələbatlarını və sorğularını ödəmək üçün onun elmi-texniki kitabxanası təşkil edilmişdir. Kitabxana ilk vaxtlardan başlayaraq öz fonduna xüsusi konstruktor bürosunun profilinə uyğun, orada çalışan elmi və mühəndis-texnik işçilərin tələbatına uyğun xeyli qiymətli ədəbiyyatı fonduna toplaya bilməmişdir. Fondada olan ədəbiyyatın çoxu rus dilində olmuşdur, bu da təbiidir. Belə ki, neft maşınqayırma sənayesinin müxtəlif sahələrinə dair elmi-texniki, soraq-məlumat ədəbiyyatı və başqaları əsasən sovetlər birliyinin iri ixtisaslaşdırılmış nəşriyyatları tərəfindən buraxılırdı. «Neftmaş» XKB-i kitabxanasının 70-80-ci illər hesabatlarından məlum olur ki, onun fondunda olan ədəbiyyat əməkdaşların tələbatını əsasən ödəniş, çatışmayan ədəbiyyat KAA vasitəsilə Respublika Elmi-Texniki Kitabxanasından və ya AzNMAŞI-nin ETK-dan alınmışdır.

90-cı illərin əvvəllərinə qədər bir çox müəssisələrin tam gücü ilə işlədiyi vaxtda, onların elmi-texniki kitabxanaları da normal fəaliyyət göstərmiş və müntəzəm olaraq illik hesabatları tərtib etmişlər. Lakin sonradan sosial-iqtisadi çətinliklər «Neftmaş» XKB-də işçilərin ixtisarına səbəb olmuş, bu zaman ETK-nın bir nəfərlik ştat vahidi ixtisara düşmüşdür. Ona görə də kitabxana 10 ildən çoxdur ki, normal fəaliyyət göstərmir, fondu yeni ədəbiyyatla komplektləşdirilmir, şübhəsiz, belə bir vəziyyət kitabxananın informasiya ehtiyatlarının kasadlaşmasına səbəb olur və nəticədə informasiya tələbatlarının sorğuları tam və dolğun ödənilmir. Kitabxananın 1991-ci ildəki hesabatından məlum olur ki, onun fondunda 13855 nüsxə ədəbiyyat olmuş, ondan 9762 nüsxəsi elmi, texniki və soraq-məlumat ədəbiyyatı olmuş, 465 nüsxəsi normativ-texniki sənədlər, 2005 nüsxəsi müxtəlif dövrü nəşrlər olmuşdur. Hər il kitabxana fondundan oxuculara 9640 nüsxə sənəd verilmiş, onlardan 5365 nüsxəsi kitab, 1340 nüsxəsi dövrü nəşrlər, 2915 nüsxəsi normativ-texniki sənədlər olmuşdur. Kitabxanadan 165 nəfər oxucu istifadə etmiş, onlardan 154 nəfəri mühəndis-texnik işçilər (konstruktör, layihəçilər, texnoloqlar və b.) olmuşlar. Kitabxana kütləvi tədbirləri çox az

keçirmişdir. «Neftmaş» XKB işçilərinin hamısı kitabxana xidməti ilə əhatə olunmuşdur.

Respublika neft maşınqayırma sənaye kompleksinin müəssisələri tərəfindən istehsal edilən avadanlıqlarına xarici şirkətlərin sifarişləri artıqca, dünya standartları səviyyəsində məhsul istehsalı ildən-ilə genişlənilir. Ona görə də istehsal edilən avadanlıqların müntəzəm surətdə keyfiyyətinin yüksəldilməsi, məmulatların beynəlxalq standartlara uyğun hazırlanması, keyfiyyətinin idarəetmə sisteminin işlənməsi və müəssisələrdə tətbiqi, istehsalatın və məhsulların sertifikatlaşdırma aparılması məqsədi ilə 1993-cü ildə Bakıda Azərbaycan Maşınqayırma Sertifikatlaşdırma Mərkəzi (AzMASSERT) yaradılmışdır (4).

Mərkəz müəssisələrdə sınaq laboratoriyalarının milli sertifikatlaşdırma sistemi üzrə akkreditasiya olunması üçün hazırlıq işləri aparır və ISO-9000 seriyalı beynəlxalq standartlara uyğun keyfiyyətin idarəetmə sistemini işləyib istehsalata tətbiq edir (3). Mərkəzdə çalışan mühəndis-texnik işçilərin sayı hələ az olduğu üçün müstəqil ştatlı elmi-texniki kitabxana təşkil edilməmişdir. Lakin ayrı-ayrı şöbə və bölmələrdə əməkdaşların istifadəsində olan vacib soraq-məlumat kitabları hələ ki, əməkdaşların sorğularını ödəyir. Şübhə yoxdur ki, həmin kitablar və digər sənədlər yaxın gələcəkdə yaradılacaq ETK-a fondunun özəyini təşkil edəcəkdir.

Beləliklə, neft maşınqayırma sənaye kompleksində elmi, mühəndis-texnik işçilərə və təşəbbüsçülərə xidmət edən sahəvi elmi-tədqiqat institutlarının «neftmaş» XKB-nin kitabxanalarının son 10 ildən çox bir dövrdəki fəaliyyətinin öyrənilməsi göstərdi ki, bu kitabxanaların üzlədiyi xeyli problemlər mövcuddur. Bu da hər şeydən əvvəl sənaye sahəsinin özünün üzlədiyi iqtisadi problemlərlə birbaşa bağlıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan elmi-tədqiqat neft-maşınqayırma institutu // ASE. – C.1. – B., 1976. – S.143.
2. Azərneftmaş: problemlər həllini gözləyir // Xalq qəzeti. – 1991. – 5 noyabr.
3. «Azneftkimyamaş» Dövlət Şirkəti: (Buket). – B., 1995. – 26 s.
4. «Azneftkimyamaş» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası prezidentinin sərəncamı // Azərbaycan. – 2001. – 23 mart.
5. Ахвердова С.И. Развитие нефтяного машиностроения советского Азербайджана. – Б.: Элм, 1977. – С.96.

6. *Baxşəliyev Z.I. Elmi-texniki kitabxanaların maddi-texniki bazası və kadr təminatı: müasir vəziyyəti və problemləri. – // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya. – 1999. - № 1. - S.48.*
7. *«Kitabxana işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu // Azərbaycan. – 1999. – 14 mart.*
8. *Maşınqayırma sənayesi müəssisələrinin özəlləşdirilməsi sosial-iqtisadi inkişafımızda yeni bir mərhələnin başlanğıcıdır // Azərbaycan. – 2001. – 28 mart.*
9. *Neft-mədən maşınqayırması sahəsində itirilmiş nüfuzu bərpa etmək olar // Azərbaycan. – 1999. – 11 mart.*
10. *Sahə elmini necə qorumaq olar // Azərbaycan. – 1994. – 20 may.*
11. *AzNMAŞI ETK-nin 1991-2001-ci il hesabatları.*
12. *AzMTI-nin ETK-nin 1991-ci il hesabatı.*
13. *«Neftmaş» XKB-i ETK-nin 1991-ci il hesabatı.*

Зохран Бахшалиев

**БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ
СПЕЦИАЛИСТОВ, РАБОТАЮЩИХ В ОТРАСЛЕВЫХ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ ИНСТИТУТАХ И ПРОЕКТНО-
КОНСТРУКТОРСКИХ ОРГАНИЗАЦИЯХ НЕФТЯНОЙ И МАШИ-
НОСТРОИТЕЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ**

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается деятельность НТБ за последние 10 лет, осуществляющие библиотечно-информационное обслуживание ученых и инженерно-технических работников, работающих в отраслевых научно-исследовательских и проектно-конструкторских организациях нефтяной промышленности. Показана роль этих библиотек, обслуживающих учреждения и организации, в удовлетворении информационных потребностей читателей и в осуществлении этих функций на должном уровне.

В заключении даны ряд научно обоснованных рекомендаций по совершенствованию деятельности НТБ, осуществляющих библиотечно-информационное обслуживание научно- и инженерно-технических работников.